

Joep Naninck

KP-NOORD-BRABANT-WEST

DE VOORGESCHIEDENIS

Wie de geschiedenis der LO en LKP wil beschrijven zonder daarbij — zij het dan maar een enkel ogenblik — terug te zien vanaf 10 Mei '40, zou men kunnen vergelijken met iemand die een gebouw in de verf wil zetten nog voordat het opgetrokken is. Dit geldt althans zeker voor de westelijke helft van Noord-Brabant. Men kan het landelijk organisatie-verband niet als iets los en op zichzelf staand nemen. Waarmee slechts gezegd wil zijn, dat de KP niet iets was, dat op een goede dag uit de lucht kwam vallen als een gedropt geheim wapen tegen de Duitse tyrannie. Het organisatieverband was tenslotte slechts het — alhoewel uiterst belangrijke — raamwerk binnen hetwelk reeds bestaand en ontplooid verzetswerk, en dan nog slechts voor een deel, omsloten werd. Het zou een misleidende indruk kunnen maken deze geschiedenis te beginnen op het moment, dat de LO en KP een feit werden. Het zou een miskennis inhouden van het werk dat daarvoor verricht werd en van de offers die voor die datum gebracht werden. Wil men de zaken objectief-historisch bezien, dan moet men zeggen, dat de KP, voor een groot deel in Noord-Brabant-West, voortvloeide uit de LO, terwijl deze laatste gebouwd werd op bestaand verzetswerk van individuën en kleine afzonderlijke groepen.

Nadrukkelijk moet hier dan ook de lijn getrokken worden tussen de LO en KP enerzijds en „het verzet” en de verzetshouding in het algemeen anderzijds, vooral in Brabant-West, waar het verzet algemeen en KP-werk op ruime schaal gevonden werd, doch in vrij bescheiden mate in landelijk verband plaats had, of in zeer los contact ermee.

Het verzet, voortkomend uit een aangetast voelen van het recht, werd eigenlijk geboren op 10 Mei '40, toen de Duitse vliegtuigen — gelijk over heel Nederland — boven de Brabantse grond zich als aasgieren tegen het serene azuur van de ochtendhemel aftekenden. Van het verzet en al wat daaruit later al dan niet in georganiseerd verband voorstroomt, werd de kiem gelegd op die dag, zoals een Brabantse dichter het in de volgende regels aanduidde:

„ . . . en sombere schimmen leken de uren,
die dansten onzen dodendans
tussen het vallen van de muren
en op de gans verlaten schans,
waar 't blanke brood lag te verzuren;

maar toen wij wezenloos daar stonden,
schoot eensklaps door dit volk een vlam
en in de pijniging der wonden
heeft deze stoere oude stam
zichzelf weer nieuw teruggevonden . . . ”

Die verzetsidee vond haar vroegste organisatievorm in de Nederlandse Unie, die zich in Brabant uitermate snel ontplooidde, mede o.a. doordat het gehele Brabantia Nostra-apparaat werd ingeschoven. Het valt buiten de opzet van deze geschiedschrijving hierop dieper in te gaan.

Doch zeker is, dat via de Ned. Unie een gemeenschappelijke verzetshouding van het volk kwam, die als het ware het fond vormde, zij het dan van een grotendeels passief karakter,

waartegen latere meer actieve verzetsacties — zonder er direct uit voort te komen — zich gingen aftekenen. En dan mag ook in geen geval vergeten worden, dat deze gemeenschappelijke houding als het ware de ruggesteun en het thuisfront werd voor hen, die zich tot verzetskernen, in de vorm o.a. van knokploegen, uit de massa kristalliseerden. Nadrukkelijk zij hier echter voor Noord-Brabant-West geconstateerd, dat, terwijl veel van het latere georganiseerde actieve verzet — deels ook onder de katholieken — voortkwam uit vroegere contacten van de Ned. Unie, dit niet het geval was met de LO en KP, die grotendeels vanuit gereformeerde kringen buiten de Ned. Unie werd opgezet.

VERHOUDING LO-KP

Zoals men onmogelijk bij de geschiedenis der LO en KP kan belanden zonder het vroege ongeorganiseerde, doch volkomen spontane en geïmproviseerde verzet even binnen het gezichtsveld te betrekken, zo komt men ook niet aan de KP toe zonder de LO-weg te volgen. Want, zoals reeds eerder werd aangestipt, volgde de KP voor een groot deel in Noord-Brabant-West uit de LO: het laatste was niet te verwezenlijken en in stand te houden zonder het eerste; naarmate de verzorging van onderduikers, Joden en piloten door de LO groter omvang aannam, groeide ook de behoefte aan geld, bonkaarten, Ausweise, PB's enz. En in diezelfde mate breidde het werk der KP zich dus uit.

Nu doet zich hierbij een moeilijkheid voor: het trekken nl. van de grens tussen LO en KP. Mogelijk bestaat die moeilijkheid in andere provincies in geringere mate. Doch hier ligt zij zeer reëel en concreet: veelal loopt het LO- en KP-werk geheel dooreen en is het dezelfde groep die een schier eindeloze variatie van illegale activiteiten verricht, waarbij het accent uiteraard telkens op een ander punt komt liggen tussen de twee polen van het pro-Nederlandse en het anti-Duitse.

Ofschoon de geschiedenis der LO in een ander hoofdstuk uitvoeriger beschreven wordt, valt — zoals men uit het voorafgaande reeds heeft kunnen concluderen — er niet langs te komen ook hier met een enkel woord de LO in Brabant-West aan te tippen. Het is immers het onmisbare decor — en vaak veel meer — binnen hetwelk de KP haar rol speelt. Die noodzaak wordt terwille van de duidelijkheid nog dringender, omdat in het hier beschreven gebied de LO een vrij gave en gesloten organisatie te zien geeft tegenover een wel zeer fragmentarische KP.

Het lijkt niet tot de voor dit artikel gestelde opgave te behoren, na te gaan door welke oorzaken de KP hier zulk een bescheiden taak kreeg. Dat zou trouwens een diepgaand onderzoek vragen. Hier zij dan ook volstaan met de veronderstelling, dat de behoefte aan KP-actie betrekkelijk gering was, omdat aanvankelijk op handige wijze en door veel contacten voldoende bonkaarten werden vrijgemaakt.

HET EERSTE KP-WERK

Als vroegste contact der LO met West-Brabant kan men aanmerken het bezoek van Frits de Zwerver na de Mei-staking in '43 aan Sprang, waar reeds in '41 verzet in georganiseerd verband werd gepleegd, met name o.a. door de groep André, die zich zowel op verzorgings als allerlei KP-werk toelagde en waartoe vanaf het eerste begin Jan II (Jan H. de Rooij †) behoorde, die later — wegens het verhinderen van een Duitse doorstoot naar België van het land van Altena uit bij het Ardennen-offensief tegen eind '44 — de ere-titel „Held van de Langstraat” zou dragen. Dit eerste contact kwam jammer meer naast dan bij André te liggen.¹⁾

¹⁾ Zie LO-Nrd. Brabant, pàg. 307 e.v.

Het duurde geruime tijd alvorens er van enige verdere uitwerking sprake was. Eerst tegen het einde van '43 ontstond er door de komst van Rob Kooijmans uit de LO-Drente, LO-contact met Breda, waar de groep Cor al geruime tijd hulp aan onderduikers verleende. Al spoedig werd daarna het accent der organisatie, leiding en contacten verlegd van Sprang naar Breda. Met kracht werd de organisatie van LO en KP aangepakt en in het voorjaar van '44 was deze in Noord-Brabant-West districtsgewijze doorgevoerd.¹⁾

Intussen had de overval ter vernietiging van het bevolkingsregister op het gemeentehuis van 's Gravenmoer door de ploeg André in Februari '44 — nadat deze zelfde ploeg reeds in Juni '43 een poging daartoe met gedeeltelijk succes had gedaan — bewezen, dat het los van elkaar werken het gevaar opleverde elkaars acties te doorkruisen met alle onaangenameheden daarvan. Dat gaf daar ter plaatse dan ook de doorslag tot coördinatie en samenwerking in het provinciale KP-werk, al hield men vast aan een zeer grote zelfstandigheid.

In Breda werd de grote stoot aan het KP-werk gegeven door de plotselinge komst van Johannes Post (†). Het was juist in Januari '44, de tijd waarin een nieuw gevaar dreigde voor de onderduikers: de ingebruikname van de contrôlezegeltjes voor de PB's. Nauwelijks in Breda gearriveerd toog de nooit rustende Johannes, met o.a. enkele Bredase medewerkers, op Klundert af voor een succesvolle kraak op het gemeentehuis. Ofschoon het verblijf te Breda van Johannes Post niet van lange duur was, inspireerde zijn voorbeeld de KP-Breda toch tot een niet meer verminderende activiteit onder de algemene leiding van Cor, meestal met Camiel als operatielider. Niet minder dan twaalf maal werd de ploeg in het politieblad vermeld wegens operaties in de wijde omtrek.

Ongeveer tezelfdertijd valt de eerste activiteit van de KP-Land van Heusden en Altena onder leiding van de LO-districtsleider Dick, toen het geheel gemoderniseerde en op alle eventualiteiten ingerichte distributiekantoor te Hank — dat het gehele Land van Altena van bonkaarten voorzag — werd gekraakt en een buit opleverde van 10.000 bonkaarten. Later zijn zes jongens van deze ploeg te Vught gefusilleerd, nadat zij te Helvoirt in de val waren gelopen. Op 15 Juni '44 nl. kreeg de leider van een niet bij de LKP aangesloten verzetsgroep in Schiedam bericht, dat er die nacht bij Helvoirt door de RAF wapens voor de illegaliteit „gedropt” zouden worden. Omdat zijn groep niet over voldoende manschappen beschikte, riep hij de hulp in van de KP-Land van Heusden en Altena, waarmee men middels één der leiders, Burgers (Kornelis P. v. d. Sande †), contact had. Zes leden der KP gingen ter versterking mee. Zij vertrokken naar Vught, waar de V-man Breed wachtte om hen naar de bewuste plaats te brengen. Toen de mannen de aangewezen schuur bij Helvoirt binnen gingen, werden zij daar ontvangen door een dertig zwaarbewapende SD'ers, onder welke ook de door het „England-Spiel” berucht geworden Schreieder, die hier een val hadden opgezet. Een der deelnemers werd bij het ontstane gevecht gedood, terwijl de overigen, waaronder de zes KP'ers, ruim een maand later te Vught werden gefusilleerd. Burgers, die de volgende ochtend met een auto zou arriveren om het wapentransport te leiden, ontsprong hierdoor de dans.

*Kornelis P. v. d. Sande
(Burgers)
LO-KP-Land van Heusden
en Altena.
Tevens: NSF, Natura,
Groep Albrecht.
Gearr. 3-3-'45 t.g.v. door-
slaan gevangene.*

Even tevoren, op 25 Januari '44, had op het distributiekantoor te Tilburg op klaarlichte dag een der voor het verzet belangrijkste KP-operaties uit de hele oorlog plaats gehad, waarbij o.a. 105.000 van de beruchte PB'zegeltjes uit de kluis werden meegenomen. Dit evenement mag echter niet op rekening van Brabant-West geschreven worden, doch was

¹⁾ Zie LO-Nrd. Brabant.

een onderneming van de KP-Soest ¹⁾, waarbij de volledige medewerking in de opzet van een der Tilburgse distributiekantoor-klerken een essentieel element was. In diezelfde periode werden nog verschillende andere overvallen gepleegd, zoals bv. op de postauto van Almkerk (buit ruim 10.000 bonkaarten). Het ligt echter niet op de weg van deze geschiedschrijving alle feiten te vermelden. Het zou een onmogelijke opsomming worden, wanneer al wat gebeurd is zou moeten worden beschreven.

UITBREIDING VAN HET WERKTERREIN

Geleidelijk aan begon het werk, tengevolge van de toenemende Duitse maatregelen, andere aspecten te vertonen, en werd daardoor veelzijdiger. En wanneer hier misschien eens een enkele maal acties ter sprake komen, die mogelijk eerder onder de LO schijnen te ressorteren, dan komt dat — het zij nogmaals geconstateerd — omdat hier geen scherpe scheiding en taakverdeling bestond tussen het LO- en KP-werk. Waarschijnlijk benadert men — met enige lichte overdrijving — de waarheid het dichtst met de stelling, dat er in Brabant-West een LO bestond, die zich incidenteel en gebruikmakend van dezelfde LO-mensen, wanneer de omstandigheden daar aanleiding toe gaven, op KP-terrein begaf.

Zo stond het ook met de pilotenverzorging, op zichzelf een LO-aangelegenheid, die echter bij het vervoer der neergekomen geallieerden zo nu en dan KP-daden eiste. Ofschoon dit werk al eerder werd gedaan, begon het toch eerst in het voorjaar '44 op volle toeren te draaien, doordat in de maanden voor de invasie, tengevolge van de veelvuldige en massale vluchten, er eigenlijk pas sprake was van een geregelde uittocht der honderden en nogmaals honderden neergeschoten vliegers. Dit geschiedde hoofdzakelijk langs twee zgn. pilotenlijnen, nl. over Baarle-Nassau en over Chaam, en meestal via André van Sprang uit. (Dit gedeelte wordt elders in dit boek nader uitgewerkt). Door verraad vanuit de Witte Brigade zijn op de lijn Baarle-Nassau de moeder van acht kinderen, Miet (Maria J. Cornelissen-Verhoeven †), Eduard (Adrianus Th. J. van Gestel †) en Geert (Gradus A. Gerritsen †) kort voor de bevrijding gefusilleerd. De lijn was toen, omdat men verraad vermoedde, al enige tijd buiten gebruik.

Behalve deze intensieve pilotenhulp gaf de naderende invasie — en vooral de daarna volgende zomer — nog een ander aspect aan de KP-taak. Hoe meer het geallieerde oorlogsapparaat onze Zuidergrenzen nabij kwam, des te meer moest de KP zich gaan instellen op directe medewerking aan de oorlogsvoering. En zo kan men, naar gelang het beslissende uur dichterbij komt, de historische groei en ontwikkeling zien via LO — de loutere hulp aan de evennaaste, de onderduiker, de landgenoot in druk — en via KP — kraakwerk, pilotenhulp, vernietigingsactie, liquidaties en spionage —, naar de onmiddellijk op de geallieerde oorlogsvoering afgestemde acties ter bevordering van de bevrijding. Het KP-werk krijgt een onmiskenbaar sabotage-karakter.

In opdracht van Johannes Post aan Cor, die later door de LSC Frank (Johannes A. van Bijnen †) tot gewestelijk sabotage commandant (GSC) in Midden- en West-Brabant wordt benoemd, staan — als symbolisch toeval juist op de verjaardag van Hitler — een groot aantal stro-opslagplaatsen der Duitsers in geheel Brabant als dreigende voorboden vlammen in de donkere avond.

Bij Dorst wordt de spoorlijn, waarover de Duitse voorraden worden vervoerd, ondermijnd; doch een railwachter ontdekt het. Een zestal andere spoorwegaanslagen wordt echter met meer succes bekroond. Bij Geertruidenberg pogen enkele mannen uit het I.O-district van Gilze, herhaalde malen de lijn op te blazen, waarlangs de bezetters het geroofde vee en masse wegvoerden; doch ook dit gelukte slechts gedeeltelijk, omdat de springstof-overblijf-

¹⁾ Zie pag. 508.

selen der genie niet deugden.

Spoorwagens, die munitie vervoeren voor het munitiedepot bij Loon op Zand, worden onklaar gemaakt door zand in de vetpotten der assen te gieten. Omdat in de critieke periode na de invasie de gevolgen van verraad zo goed als altijd zeker allerfataalst waren, komen liquidaties meer en meer voor, terwijl ook Duitsers, die belangrijke verbindingsmannen in de oorlogsvoering zijn, de agressiviteit der KP moeten ondervinden. Zo wordt het lijk van een reeds in Juli '44 vermiste onderofficier twee maanden later in een korenveld bij Waalwijk teruggevonden. En de gevaarlijke commandant van de landwacht te Bergen op Zoom is één dergenen, die door de KP-Breda naar de eeuwige jachtvelden wordt gezonden. Ook de spoorwegstaking wordt van de gewestelijke LO-KP te Breda uit geleid.

Het zich meer op de geallieerde krijgsverrichtingen afstemmen van het verzet, blijkt ook uit het spionnagewerk, dat in het Land van Altena door de Groep Albrecht werd verricht. Hier zij met een loutere vermelding volstaan, omdat deze groep practisch geheel onafhankelijk werkte en in elk geval niet tot het KP-verband Brabant-West behoorde.

HET SEMI-MILITAIRE VERZET

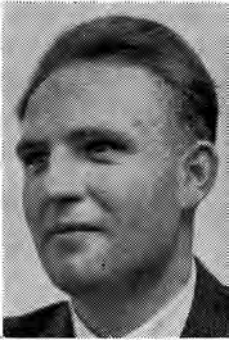
Uiteraard trad na Dolle Dinsdag, en vooral na de bevrijding van Eindhoven en de luchtlandingen bij Arnhem, het semi-militaire aspect in de KP geheel en al op de voorgrond, temeer omdat in de toen ontstane chaotische toestand het oorspronkelijke bonnenkraakwerk geen zin meer had. Het ging er nu vooral om rechtstreeks verbindingen met de geallieerden te krijgen, teneinde strategisch belangrijke gegevens en aanwijzingen te kunnen doorgeven, die door spionage verkregen waren. Zo had Breda enige tijd een rechtstreekse telefoonverbinding met de geallieerden in het bevrijde Eindhoven, welke lijn later over Geertruidenberg liep en toen in handen was van de Groep Albrecht. Via deze lijn, die dagelijks een groot aantal gesprekken verwerkte, werden vele bombardementen in de omstreken geleid. Door een fout van de Engelse Wing-commander mislukte eenmaal het bombardement op het bureau van de Tankgeneraal Warner te Ginneken: een nabijgelegen rusthuis werd getroffen, waardoor een dertig slachtoffers vielen. Ook Kolonel Krebs, die de luchtlandingen te Arnhem leidde, en op zijn retourvlucht naar Engeland, waar nieuwe landingstroepen wachtten, met zijn vliegtuig tussen Hoeven en Oudenbosch neergeschoten werd, telefoneerde van hieruit met zijn superieuren te Eindhoven.

Uit deze tijd dateert ook het begin van het line-crossingwerk door de groep André. Deze ontving het verzoek om post voor de geheime dienst door de vuurlinie naar de geallieerde commandant te Eindhoven te brengen. Tot twee en twintig maal toe ging één der jongens door de linie. Een andere keer gebeurde het, dat de commandant aan een koerier vroeg nog eens even terug te gaan om gegevens dicht bij zijn sector te verzamelen. Vier maal achtereen wist de jongen heen en weer te komen door de vuurlinie; de vijfde keer betaalde hij zijn moed met zijn kostbaar leven.

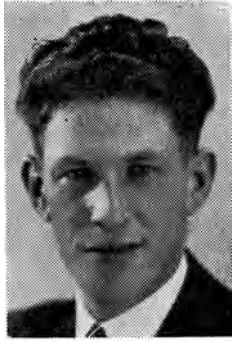
Dit werk ondervond helaas veel hinder en vertraging van de OD-posten in het bevrijde gebied, waar de koeriers meermalen, eens zelfs acht dagen lang, werden opgehouden.

DE KRIJGSGEVANGENENKAMPEN

De Biesbosch — het voor de Duitsers zo geheimzinnige, onbetrouwbare en ontoegankelijke, maar voor de onderduikers zo vertrouwde en dierbare stuk Brabant — kreeg in deze nazomer '44 zijn krijgsgevangenenkamp. Het begin daartoe was gemaakt door een aantal onderduikers ter plaatse, in samenwerking met de KP onder leiding van Dick, tevens LO-districtsleider Land van Heusden en Altena. De eerste aanleiding was de ontmoeting

Jacob Advokaat

Jan Hak

Simon Lindhout
(Simon Schot)

Marius Nederveen
(Job van Daalen)

André R. de Normandie
s' Jacob

Deze 5 personen zijn met Roelink (zie hieronder) gearresteerd 15-6-'44 door provocatie van de V-man Breed bij een gefingeerde dropping in Helvoirt. Zie pag 572.

Nico H. Roelink
Zie hierboven.

Wilhelmus H. van Balkom
Op 17-11-'44 door granaat
getroffen en gedood.

Hendrik Boender
Gearr. 15-1-'45 in Rijswijk
(NB) verdacht van spion-
nage.

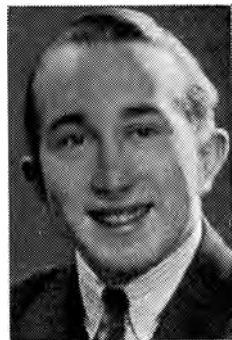
Willem A. Groenberg
Op 30-7-'43 bij hulp aan
piloten van neergeschoten
vliegtuig, door kogel getrof-
fen en later overleden.

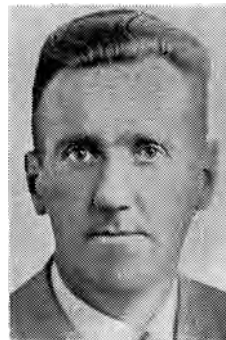
Karel J. Hartingsvelt
Gearr. 16-5-'44 bij razzia
in de Biesbosch.

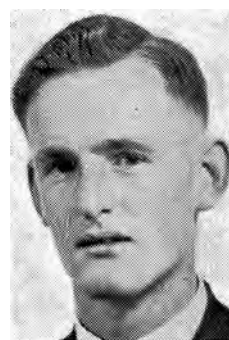
Jacobus B. Hoogerheiden
(Koos)
Tevens: OD, Groep Al-
brecht.
Gearr. 3-3-'45 t.g.v. door-
slaan gevangene.

Aart W. Scheerens
(Piet van Dam)
Beiden: Op 12-12-'44 bij beschieting van Nieuwen-
dijk door granaat getroffen en gedood.

Bauke Wijbenga

André Boesberg
KP-Sprang-Capelle.
Bij overval een zware kou
opgelopen en 28-6-'44 aan
de gevolgen overleden.

Joseph P. E. Serrarens
Contactman KP-Breda.
Gearr. 18-4-'44 verdacht
van medewerking aan over-
val BR-Stoppeldijk (Zeel.)

Tenzij anders vermeld, behoorden de bovenstaande personen tot de LO-KP-Land van Heusden en Altena.

met twee SS'ers, die wilden onderduiken en in ruil voor burgerkleren hun wapens gaven. Daar zat muziek in voor de KP: wapens, de altijd zo schaarse en voor het werk toch zo broodnodige wapens! Spoedig werd in de Biesbosch een centralisatie van krachten verkregen met een keurige KP. Door het maken van krijgsgevangenen verkreeg men niet alleen wapens, maar bereikte men ook, dat de Biesbosch zuiver werd gehouden van Duitse verzetshaarden. De opgespoorde Duitsers werden ondergebracht op een ark, later twee, die veilig tussen grienden en riet onder bewaking lagen opgeborgen.

De Duitsers, die gevangen genomen werden, kwamen meestal van Drimmelen. Op zekere afstand van de arken, tussen de brug van Sint Jan en de mond tegenover Drimmelen, werden ze opgewacht en zo mogelijk met een gemoedelijk praatje in de val gelokt. Toen het krijgsgevangenenkamp te Beek bij Breda wegens verraad ontruimd moest worden — reeds daags daarna kwam de Feldgendarmerie op bezoek — ging ook dit contingent naar het Biesboschkamp. Tot begin November bleef dit kamp bestaan en toen werden de circa 80 gevangenen overgegeven aan de Polen.

Hoezeer het menselijke bij de KP'ers, ondanks de ruwheid en hardheid van het werk, toch de boventoon bleef voeren — en dat kon alleen maar door de hoge motieven die tot het werk inspireerden — blijkt wel uit het volgende. Op een dag heeft een der gevangenen kans gezien te ontsnappen en, ondanks de doolhof die de Biesbosch voor niet-ingewijden is, Dordrecht te bereiken. Prompt komt een waarschuwing van de illegaliteit te Dordrecht, dat een sterke gemotoriseerde colonne op weg is om de „partisanen” van de Biesbosch uit te roeien, eventueel geassisteerd door vliegtuigen. Het zou voor het eigen lijfsbehoud het veiligste zijn geweest de hele inhoud van het kamp te liquideren. Als de gevangenen vrij komen en gaan praten, is immers alles verloren. Maar niemand kan besluiten deze vijanden, zelfs de SS'ers onder hen, in koelen bloede als weerlozen neer te knallen. Voor een fair gevecht schrikt geen hunner terug, maar dit lijkt te veel op moord. En men spaart de levens van deze gevaarlijke lieden en neemt alle risico's voor de eigen veiligheid. Gelukkig heeft de razzia niets opgeleverd. Blijkbaar was de Biesbosch ook voor deze strafexpeditie te ingewikkeld om er zich ver in te wagen.

„LINE-CROSSING”

Toen het Zuiden bevrijd was leek de taak der KP beëindigd. Dat was echter slechts schijn. De geallieerde commandanten hadden in Eindhoven geprofiteerd van het lijnwerk en hadden het daardoor leren waarderen. Nadat door geallieerde contrôleposten, die met de situatie niet geheel en al op de hoogte waren, enige vergissingen waren gemaakt met voor de zich 's nachts verplaatsende crossers minder prettige gevolgen, hetgeen ertoe leidde de kwestie officieel aanhangig te maken, kwam het zover, dat de ploeg André, op verzoek van de Canadezen, de crossings over water naar het bezette gebied ter hand ging nemen, eerst met roeiboten, toen met kano's en daarna met Amerikaanse geruisloze benzine-motor-kano's.

Spoedig werd aan deze ploeg de leiding opgedragen over het gehele crossingwerk, dat — in samenwerking met een crossingploeg uit de KP van het Land van Heusden en Altena — tot aan de capitulatie is volgehouden. Honderden malen heeft men in de donkere nacht, dwars door de grillige Biesbosch, de gevaarvolle tocht gemaakt, die urenlang kon duren, soms zelfs een vol etmaal, in verband met het tij en de gecamoufleerde Duitse wachtposten. Meestal gingen de crossers van Lage Zwaluwe naar Sliedrecht of ook wel van Made naar Werkendam. De jongens werden er zo handig in, dat zij niet alleen de Duitse, maar bijna altijd ook de geallieerde wachtposten onopgemerkt passeerden. (Voor een uitvoeriger beschrijving verwijzen wij naar de geschiedenis van de KP-Zuid-Holland.)

Het ging bij dit werk vooral ter vervulling van regeringsopdrachten: het overbrengen van rapporten en personen en in het bezet gebied invoeren van medicamenten. Doch deze officiële crossings maakten ook het clandestien crossen mogelijk ten behoeve van de LO, die uiteraard graag contact met het Zuiden hield, vooral in deze tijd, toen politieke aspiraties en machtsfactoren een grote rol gingen spelen in de illegale verhoudingen. Maar de KP'er-crosser verloochende zijn aard niet bij officiële opdrachten. Hij vergat niet, dat zijn verzetswerk was begonnen als hulp aan de in nood verkerende evenmens en dat bleef het in essentie nog. En zo bracht de ploeg op een keer twee kinderen van twee en vijf jaar over de rivieren en bracht ze gezond en safe bij hun ouders in bevrijd gebied. En toen „Poeske”, de koerierster, veertien dagen met opdrachten naar Utrecht en Amsterdam was geweest, kwam ze op een nacht terug door de linies met bloemen, die ze voor haar moeder had geplukt. Toen ze over kwam was juist de Koningin in Eindhoven. Ze ging regelrecht daarheen en reikte Hare Majesteit de bloemen over die ze zelf zojuist in het bezette Noorden had geplukt. Dit waren de dingen die kleur gaven aan het zware werk.

JAN HENDRIK DE ROOIJ

Onvermeld mag hier ook niet blijven de andere opdracht, die deze ploeg van de Canadezen kreeg om met zenders naar het Land van Altena te gaan. De jongens die met deze zenders overstaken waren eigenlijk de eerste watercrossers.

Tot deze helden, die vrijwillig het bevrijde gebied verlieten en weer in bezettingsomstandigheden gingen leven, behoorde ook Jan II (Jan H. de Rooij †), de eenvoudige en door en door christelijke en vaderlandslievende schoenmakersjongen uit Sprang. Dagelijks zendt hij zijn gegevens omtrent Duitse posities en opstellingen naar de overkant, waar in het raadhuis van Capelle de ontvanger zit. En dan, wanneer het Ardennenoffensief tegen Kerstmis zijn hoogtepunt bereikt, geeft Jan de Rooij, daags voor Kerstmis '44, het bericht door, dat een geweldige Duitse troepenmacht met materiaal in Altena gereed staat om bij het zwakke punt Drongelen tegenover Waalwijk de Maas over te steken, door te stoten via Tilburg en zo in België Von Rundstedt te ontmoeten en een afgrendelende beweging te maken. De ontvanger Dick wordt juist onder het puin van het raadhuis begraven, dat door een V-1 tot poeder wordt gesmeten, op het ogenblik dat hij het bericht door krijgt. Hij weet echter, liggend onder het gesteente, zijn belangrijk nieuws nog door te geven aan André, die onmiddellijk vanuit Sprang de zware artillerie der Canadezen, welke de Langstraat reeds hadden verlaten om in de Ardennen hun geschut mee in de strijd te werpen, achterna stormt. Achter Eindhoven haalt hij hen in en direct wordt rechtsomkeer gemaakt.

En in de Kerstnacht bombardeert het oorverdovende geallieerde trommelvuur de Duitse concentratie in elkaar.

Het was het laatste bericht dat Jan de Rooij doorzond. Zijn zender werd ontdekt en vijf onschuldigen werden als represaille gearresteerd. Toen Jan de Rooij dit hoorde ging hij zich vrijwillig aangeven.

Kort daarop werd hij door de vertrappers van het recht doorgemarteld. Het is niet toevallig, dat dit hoofdstuk sluit met de geschiedenis van Jan de Rooij, de held van de Langstraat. Hij was een der vroegsten die zijn rol speelde in het georganiseerde verzet, simpel en alleen, omdat hij niet kon aanzien, dat het recht verkracht werd. En toen hijzelf en zijn huis- en dorpsgenoten bevrijd waren, trok hij mee met de bezetters om zijn strijd voor

*Jan H. de Rooij
(Jan II)
Gearresteerd 27-12-'44.*

vrijheid en recht tot het laatste voort te zetten. Hij gaf zijn leven, spontaan en vrijwillig uit een zuiver rechtvaardigheidsgevoel. Maar niet dan nadat hij het leven veilig wist van de vijf onschuldige burgers en de Langstraat en Midden-Brabant voor een ramp had behoed. Jan de Rooij, die al die tijd werkte in het verband van de LO en KP-Noord-Brabant-West, gaf zijn leven om dat van anderen te sparen. Daardoor is hij het symbool geworden van allen die vielen in het verzet, van het hele verzet in deze streek, van allen die belangeloos streden en offerden voor waarheid, rechtvaardigheid en naastenliefde, voor God, Koningin en Volk.